

(ČERVEN 2019)

MLÁDEŽ JAKO OBĚŤ I NADĚJE
KAREL RŮŽIČKA ▶STR.3

Na osobním vstupu milionů mladých do politiky má podíl vskutku klíčový jedno jediné děvče. Greta Ernman Thunbergová, která loni v létě, jen 15,5-letá začala veřejně protestovat před švédským parlamentem proti nedostačujícím krokům politiků v řešení klimatické změny. Proti jejím stávkám hned vystoupila řada kritiků, přímo záplava, jako po přívalovém dešti způsobeném klimatickou změnou. ◀

MILÍ PŘÍZNIVCI ALTERNATIVY ZDOLA,

Červnové číslo našeho Zpravodaje otevírá úvodník Karla Růžičky, který se tentokrát zaměřil na mládež, na Gretu Thunbergovou a demonstrace Pátky pro budoucnost.

Dále přinášíme informace z několika květnových akcí či výstav. Nejvýznamnější událostí bezpochyby bylo pořádání mezinárodní konference o lokální ekonomice, o níž referuje Zbyněk Fiala.

Členové naší organizace dále navštívili výstavu Chudá Praha, která přináší svědectví o období První republiky mezi lety 1918 a 1838 – těchto dvacet let je v sou-

časné historiografii hodnoceno poněkud idealizovaně, v těchto letech bylo Československo zasázeno epidemií chudoby a nezaměstnanosti, především po hospodářské krizi v roce 1929.

zpravodaj-az@seznam.cz

Dalšími akcemi byl např. panel ke klimatické změně, (který poněkud překvapivě uspořádal český klub skeptiků Sisyfos), studentský majáles, anebo oslava prvního května. ◀

Vaše Alternativa Zdola

KONFERENCE: LOKÁLNÍ EKONOMIKA

ZBYNĚK FIALA

►STR.11

Mezinárodní konference Lokální ekonomika: Návod k použití přivedla do Prahy špičkové experty z organizací, v nichž se koncentruje zkušenost z budování ekonomiky „na dosah ruky.“

CHUDÁ PRAHA

DAN GLAS

►STR.7

Muzeum hlavního města Prahy připravilo v letošním roce pro své návštěvníky zcela ojedinělou expozici – výstavu, která unikátním způsobem přibližuje téma chudoby. Období tzv. „první republiky“ (1918 – 1938) je dodnes opřeno mnoha mýty a falešnými ideály.◀

OSOBNOSTI V KULTUŘE A UMĚNÍ

VĚRA BERANOVÁ

►STR.16

Historička Věra Beranová ve svém textu píše o osobnostech první republiky – mezi jinými o osobnostech Osvobozeného divadla, kterými byli Voskovec, Werich a Jaroslav Ježek.◀

OBSAH

►3 Úvodník

►6 Doporučujeme

►7 Výstava Chudá Praha

►10 Kalendárium

►11 Konference – Lokální ekonomika

►14 1. Máj

►15 Akce

►16 Osobnosti v kultuře a umění

►19 Tiráž, kontakty

MLÁDEŽ JAKO OBJEKT A SUBJEKT, JAKO OBĚŤ I NADĚJE

Děti či spíše mládež se po delší době opět vrátily do politiky, a to nejen české. Osobně, i jako téma pro jiné.

Text: KAREL RŮŽIČKA

SUBJEKT PROTI SUBJEKTŮM

Na osobním vstupu milionů mladých, vesměs středoškoláků, do politiky, má podíl vsutku klíčový – ten, který jim otevřel dveře – jedno jediné děvče. Greta Thunbergová, která loni v létě, jen 15,5-letá, začala veřejně protestovat a stávkovat před švédským parlamentem proti nedostačujícím krokům politiků v řešení klimatické změny. Proti jejím pátečním stávkám hned vystoupila řada kritiků, přímo záplava jako po přivalovém dešti způsobeném klimatickou změnou. Vytkli jí nekompetentnost, záškoláctví, děláni loutky pro někoho v pozadí a jiná negati-

tiva včetně jejího zdravotního stavu – trpí Aspergerovým syndromem a obsedantně kompulzivní poruchou. Ozvalo se různorodé spektrum od popíračů klimatické změny, či popíračů podílu lidstva na ní přes hospodské rozumbrady po rozhořčené otce a matky. Vědci, politici, úspěšní podnikatelé, učitelé, ctihodní kmeti, pracující generace. Pěkně to schytala. Ale stejně tak našla zastání: od vědců, politiků, úspěšných podnikatelů, aktivistů a milionu mladých ve více než stovce zemí.

Od kritiky nečinnosti politiků zanedlouho přešla k vyjádřením ke konkrétním ekologickým problémům. Nakolik jich může být znalá při jejich spletnosti ve svém věku – byť již čtyři roky tímto problémem prý žije tak silně, že vyústil i do jejího selektivního mutismu – je otázka (selektivní mutismus je porucha, kdy dotyčný může mluvit, ale nekomunikuje, kromě několika témat). Faktem ale je, že mezi jejími předky je Svante Arrhenius, nositel Nobelovy ceny za chemii, jenž jako první vypočítal skleníkový efekt oxidu uhličitého. Ovšem k tomu, s čím svoji misi začala – že konání politiků proti destrukci životního prostředí je žalostné – nepotřebuje žádné hluboké znalosti.

To je totiž evidentní. Před 50 lety se začalo hovořit o nezbytnosti vysadit okolo Sahary 10 až 20 km široký pás lesů, aby se zastavilo její šíření na jih. Stojí? Nestojí. Poušť postoupila o sta kilometrů na jih, z Čadského jezera se stala bahňitá louže, s pískem postupuje hlad a bída. Stejně dlouho znějí varování před zánikem řady živočišných dru-

► Greta Thunbergová

hů. Ne nějakých nepočtených endemitů kdesi kdoví kde, ale notoricky známých, populárních, masově rozšířených. První je v „cíli“: nosorožec tuponosý severní. Můžeme se dohadovat o rychlosti rozpadu těch kterých ozónových a skleníkových prvků a o jejich dopadu na celkovou bilanci, ale polétavý prach a smog v městských aglomeracích na sopečné výbuchy opravdu nesvedeme. Přitom to, že mikročástice prachu přispívají k výskytu, gradaci a síle přívalových dešťů, je doloženo přes 30 let. Současná ztráta schopnosti krajiny zadržovat vodu kvůli zkrácení a vybetonování toků je dílem jen a jen tzv. moderní civilizace – to se ví půl století. Daňově zvýhodněná letecká doprava, neregulované emise lodních motorů, pražádné zvýhodnění lokální produkce a naopak příživování dálkové dopravy na veřejné infrastruktury – neřeší se desítky let. Tají ledovce v Alpách, na jižním a severním pólu, naopak se množí smogové situace, extremizace počasí roste, prudce klesají počty hmyzu a zvířat, stejně tak mizí biologická diverzita, vskutku epidemicky se šíří mezi lidmi různé alergie, astma. Za to půlstoletí laxní činnosti politiků v řešení ekologických problémů lidstvo dirigované týmiž politiky zvládlo ve válkách zavraždit několik miliónů lidí, což je fakt divný příspěvek k ekologii. Skrz komíny zbrojařských fabrik a výfuky tanků, žaludky lampasáků a základáků, cvičišti a válčišti za ten čas proletěly emise, kalorie, kulky, letadla, rakety a střepiny za několik desítek biliónů dolarů, zhruba současný půlroční celosvětový HDP.

Dospěláci si už zvykli. Jako žába na pomalu přicházející var. Děti naštěstí nikoli. Školačka, možná odvážná, možná praštěná, nám ukázala, že destrukci životního prostředí provází i destrukce společenského myšlení a dění. To nenapraví ani tisíc školaček jako Anna Du, která ve 14 letech vymyslela podvodního robota na sběr plastů. To není problém technologie, inteligence, to je věc morálky, charakteru, hodnot.

KLUZKÝ OBJEKT DEMAGOGŮ

Politici se ovšem na daném poli problematiky mládeže občas činí. Ti čeští z pravicového křídla oprášili nápad prolomit věkovou hranici voličů pod 18 let, třeba na 16. Je jistě jen náhodou, že s tím přicházejí reprezentanti kruhů ovládajících média, představitelé části společnosti nadprůměrně obsahující silné individuality a známé osobnosti – a toho času předáci stran balancujících nad pětiprocentní hranicí limitující vstup do sněmovny.

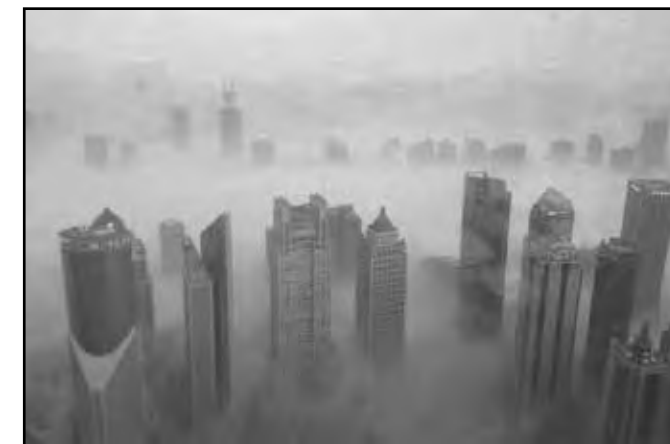
Sázka na to, že v mediálním boji o hlasy voličských nováčků zaujmou více rétoricky zdatné osobnosti s hotovými řešeními nad vysvětlováním složitých ze zkušenosti nepoznaných jevů však zrovna nevyšla. Na jedné škole, kde tzv. nezisková organizace, prodloužená ruka těchto kruhů, uspořádala, jak již se stalo její mediální tradicí, jakési eurovolby nanečisto, z nichž totiž nevyšly vítězně pravicové strany podbízející se mladé generaci. Nečekaně totiž bodovali (byť ne vítězně) recesisté strany „ANO, vytrollíme europarlament“. Stratégům zneužití hlasů mladých poněkud uniklo, že mladí stejně přirozeně mají málo jak znalostí a životních zkušeností, tak i zodpovědnosti.

DOČASNÁ OBĚŤ MANIPULÁTORŮ

Děti, opilci a blázni říkají pravdu, traduje se po generace. Dětské lži jsou prvoplánové, mladí sice nějaký osobní podfuk občas udělají, ale obecně, ve společenském životě se ještě v „rychlošípovém“ rozhořčení jasně staví proti nespravedlnosti, lžím, podvodům, intrikám. Po formální zkoušce dospělosti pak přichází zkouška skutečná, nejen intelektuální, ale i morální, celoživotně morální: jak se vyrovnávat se poznáním, že dospělácký svět je plný neupřímnosti. Ostatně určujícím rysem kapitalismu jako jednoho z vykořisťovatelských systémů, jímž se odlišuje od otrokářství a feudalismu, je podvod, kterým vykořis-

► Z demonstrace Fridays for Future

► Smogová situace v mnoha městech je kritická

řovatelé krom krajních situací nahradili otevřené a totální násilí, resp. otevřeně násilné přisvojování části výsledků cizí práce.

Do té doby ale mladí dostupné informace zpracovávají ve své mysli objektivně, férově a srdcařsky své závěry ventilují. Výsledek je předvídatelný, stačí proto jen mladým dodat správný výběr informací. Když to udělá manipulátor... Ještě tam nemají informace o nesplněných slibech, o názorových kotrmelcích, o politických handlech, o korupčních příznacích, o vilách, autech, dovolených, podnikání příbuzných, o skutečných a vykonstruovaných aférách, o... Postoj mladých pak neodráží jen jejich inteligenci a morálku, ale daleko více sofistickou nemorálností manipulátorů, kteří zneužili emancipačního osvobození mládežnické mysli k vlastním politickým cílům. Jedno mají zmínění stratégové odhadnuté dobře, že i když po prvním hlasování dojde po vstřízlivění k přeběhnutí, tak „první láska nerezaví“ a její program budou stárnoucí mladí vždy alespoň sledovat.

VIZITKA A NADĚJE

Je hořce úsměvné, když soudobé stávkující středoškolské „pátečníky“ odsuzují lidi, kteří jinak píšou pamětnické komentáře k pražskému jaru v duchu „dobře si to pamatují, neboť jsem to tehdy ve svých 15 letech velmi citlivě vnímal“. Zatímco mladí ještě nemají paměť plnou, mnozí staří ji mají již tak plnou, že zapominají, jak oni byli mladí a jak se trpce prokousávali realitou nesouladu slov a činů. Nemálo dospěláků považuje proto současnou mládež za ztracenou generaci: „nic neví, nic nečte, nic nedělá, jen čumí do mobilu, všechno má, chce jen zábavu...“ Ztracená

generace. Ne ti mladí, ti staří. Tak dlouho makali u vesel s tím, že pupíci jednou od kormidla odejdou a oni se chopí řízení, že jim uniklo, že pupíci se pryč nehrnuli (také proč, když se v pohodě vezli) a dovedli loď do stavu, že se kormidla chopila zcela jiná parta a ti u vesel museli nadále makat u vesel. Uniká jim i to, že dnešní mladí jsou

jejich děti a vnuci, že jsou vizitkou jejich výchovy, vzdělávání, osobního příkladu, jejich politického rozhodování a společenského konání, jejich inteligence a morálky.

Řešením není mladé kritizovat, pomlouvat. Negací se nesplněné sny nesplní. Je třeba jim nabízet informace, zkušenosti, jiné vzory. Rozšířit jejich paměť o jiná fakta a argumenty, o jiné myšlenky i jiné bytí. Ne z nadřazenosti věku, ale z rovnoprávnosti člověčenství.

Ne elitářským vedením, zastupováním, nýbrž demokratickou participací.

Nepodléhejme řečem o krizi demokracie. Jsou matoucí, v krizi je totiž zastupitelská demokracie (ze Švýcarska žádné nářky nad demokracií slyšet nejsou) a to zejména její „zastupitelská“ složka. Zastupitelé jako celek již nezastupují voliče, jejich potřeby a zájmy, naopak zastupují jim cestu v uplatňování přímé demokracie, v tom, aby si sami ohlíželi svá práva, povinnosti, potřeby a zájmy a aby zodpovědnost na ně doléhala nejen jako následek, ale i jako dilema rozhodování.

Rozdělovat společnost, odtrhávat mladé od starších je jednoduché, kumšt je společnost spojovat, sestavit různorodé ve funkční celek. Nemělo by nám stačit mladým v dnešní rozvrácené době říkat, že jiná společnost je možná, že je nutná, ale konat tak, abychom mladým mohli říci: jiná společnost existuje. ◀

NOVINKY NA YOUTUBE KANÁLE AZ

PANELOVÁ DISKUSE: EU, NATO A JAK DÁL

<https://www.youtube.com/watch?v=aC0rc6el2m0&t=3s>

ZBYNĚK FIALA: PERSPEKTIVY LOKÁLNÍCH EKONOMIK V ČR

<https://www.youtube.com/watch?v=4ut-5vzoXhM&list=PLCqFDEBNy0BeEHGtbWc00DO6DOMhKCzsA>

ILONA ŠVIHLÍKOVÁ: LOKÁLNÍ EKONOMIKA A PARTICIPACE OBČANŮ NA ROZHODOVÁNÍ OBCÍ EKONOMIK V ČR

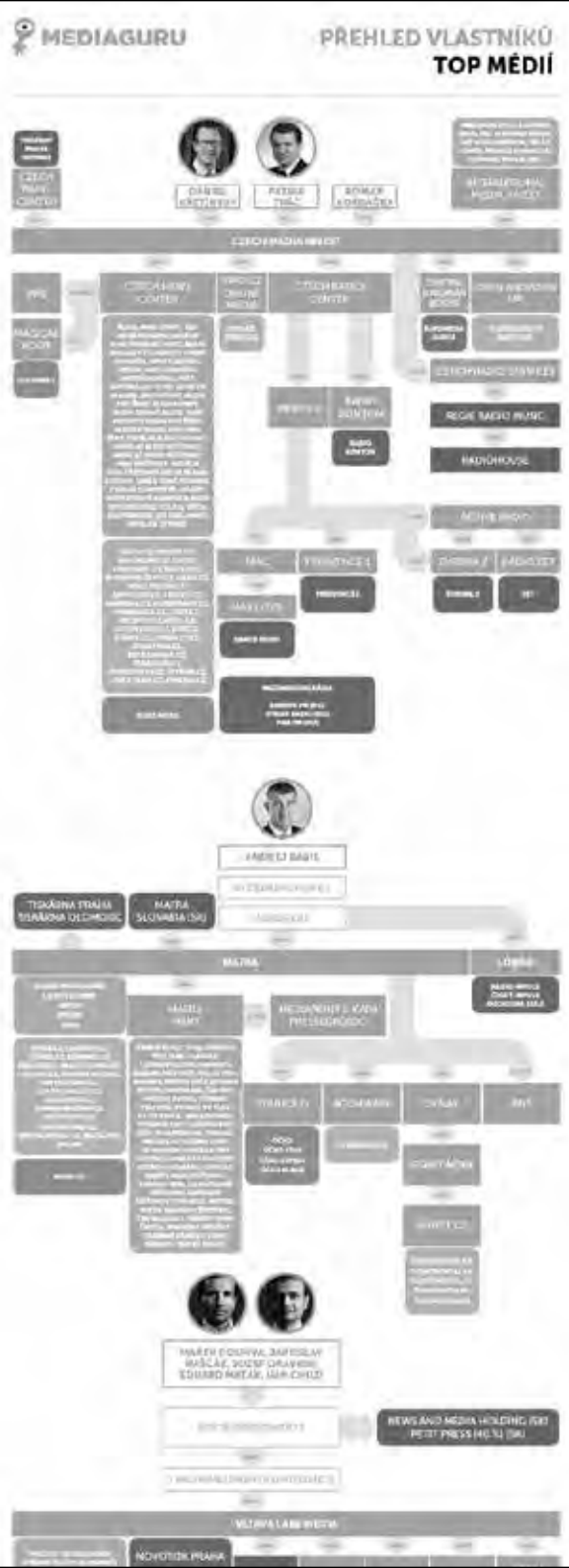
<https://www.youtube.com/watch?v=91-kAiIKGjE&list=PLCqFDEBNy0Bew4B3AvjrqlwNFUmz4Rvx4>

DŮCHODCI V NOUZI: 190 TISÍC SENIORŮ V ČESKU MUSÍ VYJÍT S PENZÍ POD 10 TISÍC KORUN

<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/duchodci-v-nouzi-190-tisic-senioru-v-cesku-musi-vyjit-s-penz-i-83e0272479fa11e993a6ac1f6b220ee8/>

Zhruba 190 tisíc seniorek a seniorů musí měsíčně vystačit s důchodem pod 10 tisíc korun. Kolem 60 tisíc lidí pak nemá starobní penzi ani 8 000 korun. Vyplývá to z údajů České správy sociálního zabezpečení.

DOPORUČUJEME

AKTUALIZOVANÁ MAPA VLASTNÍKŮ ČESKÝCH MÉDIÍ

<https://www.mediaguru.cz/clanky/2019/03/aktualizovana-mapa-vlastniku-ceskych-medii/>

Český mediální trh neustále provázejí majetkové změny a také změny ve složení médií jednotlivých mediálních vlastníků. Server mediaguru.cz proto přináší aktualizovanou infografiku zaměřenou na největší tuzemská komerční média a jejich vlastníky.

KOLIK PLATÍ ČEŠI ZA BYDLENÍ, PROČ ROSTOU CENY BYTŮ A JAK DOPADÁ SROVNÁNÍ S EU

<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/mapa-kolik-vydaju-vydaji-domacnosti-na-bydleni/r-286b49d65abb11e9b6a9ac1f6b220ee8/>

Česko patří spolu s Irskem mezi země Evropy, kde nejvíc vystřelily ceny bydlení. Obytné nemovitosti kupované domácnostmi (byty, domy – nové i starší) zdražily od roku 2010 zhruba o třetinu. Češi přesto jednoznačně preferují bydlení „ve svém“, které má 78,5 % z nich, oproti 21,5 % lidí bydlících v nájmu. A jak ukázala analýza projektu Evropa v datech, Češi zároveň musí kvůli bydlení sahat do peněženek hlouběji, než obyvatelé většiny ostatních států Evropy.

„CHUDÁ PRAHA“ – ODVRÁCENÁ TVÁŘ DOSUD STÁLE IDEALIZOVANÉ A OBDIVOVANÉ PRVNÍ REPUBLIKY

VÝSTAVA

„Třeba život chudých zpytovat, jej do nejskrytějších tajností prozkoumat, každého poklesku důvody vyhledat, aby se čistě lidskou cestou k opravám kráčet mohlo.“ (J. Neruda)¹

Muzeum hlavního města Prahy připravilo v letošním roce pro své návštěvníky zcela ojedinělou expozici. Výstavu, která unikátním způsobem přibližuje téma chudoby, by povinně měly navštívit všechny základní a střední školy přinejmenším ze středních Čech a to zejména proto, že dějepis 20. století se – bohužel – na českých školách téměř nevyučuje. Pro mnoho mladých lidí by zde uvedené informace byly možná velkým překvapením. Období tzv. „první republiky“ (1918 – 1938) je dodnes opředeno mnoha mýty a falešnými ideály. Jak dokládají dobové fotografie, zdaleka ne všem se dařilo tak, jako hrdinům prvorepublikových „salónních“ kome-

dií typu Kristián nebo Hotel Modrá hvězda. Na vystavených fotografiích vidíme zcela jiný život: rodinu, žijící v kobce ve druhém suterénu, jejíž „okno“ vede pouze do světlíkové šachty nebo demonstrující občany s transparentem „Nechceme rodit děti do bídy“. Návštěvník se setkává se zcela neznámým pojmy, jako je např. „postrk“. Tisíce lidí se zejména ve 30. letech s několika kusy oblečení vydávaly do Prahy v poslední naději, že zde, v hlavním městě, naleznou práci. Tragédie

1) Neruda, Jan.: „Škodlivé směry“. Zdroj: průvodní texty výstavy „Chudá Praha“, Muzeum hl. m. Prahy 2019.

těchto lidí byla však v krátké době dovršena tím, že – v případě, že se jim nepodařilo sehnat trvalé zaměstnání – byli nahnáni na seřadiště (tzv. „postrk“), odkud byli deportováni zpět do svých původních obcí. Tím pro ně často končily veškeré naděje na lepší život. Paradoxně to bylo v době, kdy se prezident Masaryk s oblibou nechával fotit v jezdecké uniformě na koni nebo v poklidné idyle lánské zahrady... Jedno z ústředních hesel listopadu 1989 bylo zrušení cenzury a šíření pravdivých a objektivních informací. Namísto tohoto hesla však zavedla politická reprezentace v 90. letech další novou

cenzuru pro informace, které se do „mladé demokracie“ jaksi nehodily. Nebylo možné uctívanou první republiku, náš „vzor vždy a za všech okolností“, zostouzet nevhodnými zprávami. Např. takovými, že „Dr. J. Preiss, ředitel Živnobanky, se měl za první republiky opravdu dobře, jeho

oficiální příjem 14.000 Kč/hodinu byl takový jako asi 8.000 lidí, kteří na jeho zisky dřeli. V některých početných rodinách byly příjmy na člověka a den 1,72 Kč. V r. 1931 bylo v ČSR 909 milionářů s ročním příjmem 1 mil Kč, naproti tomu měla textilní dělnice roční příjem 4.000 - 5.000 Kč.“²

Text jednoho z dalších panelů výstavy uvádí, že „Dětství v chudých podmínkách bylo krátké. Dětská práce byla pro chudé rodiny nutným zdrojem příjmů. Podle dvorského dekretu z r. 1842 směly být zaměstnány děti od 12, výjimečně od 9 let; postupně se hranice zvyšovala. Živnostenský zákon z r. 1885 stanovil hranici dětské zaměstnanosti na 14 let pro továrny a na 12 let pro dílny. Pracovní doba dětí se pohybovala mezi 10 – 12 hodinami.“³ Jak by asi reagovaly dnešní děti, zvyklé trávit čas převážně

---

2) Jak se žilo za první republiky?, webové stránky středočeského zastupitele KSČM Ing. Zdeňka Štefka, vytvořeno ve čtvrtek 25. října 2018.

3) Zdroj: průvodní texty výstavy „Chudá Praha“, Muzeum hl. m. Prahy 2019.

u tabletu nebo televize, kdyby jim jednoho dne oznámili, že v příštím měsíci budou denně chodit na 10 hodin pracovat do továrny tak, jako za první republiky byly nuceny tisíce českých dětí? Možná, že by si pak daleko více vážily základních životních hodnot.

Již v polovině 20. let si tehdejší vedení hlavního města Prahy začalo uvědomovat, že situace okolo chudoby a souvisejících jevů začíná dosahovat závažných rozměrů. V roce 1926 zakládá Rada hl. m. Prahy „Sbor pro lé-

čení žebroty v hl. m. Praze“ pod vedením předsedy Dr. Petra Zenkla. Jak sám název této organizace napovídá, ambicí byla především léčba chudoby. Výsledek však byl zcela opačný – namísto snahy o budování nových pracovních příležitostí s rozumnou mzdou se dotýčný Sbor uchyluje k distribuci „zvláštních poukázek, jež budou občanstvem dávány žebrajícím osobám místo peněz a věcí“. Tyto poukázky bylo možno zakoupit „v prodejních tabulkami zřetelně označenými za Kč 2,50“. S uvedenou

poukázkou se pak dotýčný žebřák měl dostavit do Sociální poradny hl. m. Prahy, kde mu měla být poskytnuta pomoc. Je zřejmé, že Sbor pro léčení žebroty tak vlastně položil základ pro byznys s chudobou; přičemž o „léčbě žebroty“ vůbec nelze hovořit.

Vždy, když se v médiích setkám s ostrou kritikou převratu (ve skutečnosti revoluce) v únoru 1948, znovu si vybavím již zmiňovaný slogan z r. 1989 „o šíření pravdivých informací“. Tito hlasití kritici února 1948 buď záměrně, nebo nechtěně (obojí je špatně) zkreslují objektivní informace. Je nezpochybnitelné, že vládám nového Československa se po r. 1948 a zejména pak v 50. letech dařilo významně odstraňovat největší problémy v klíčových oblastech, jako byla bytová nouze (sídliště „dvouletka“ v Praze Strašnicích), nízké mzdy dělníků, dětská práce a s ní spojená ngramotnost. Opět můžeme použít statistiky Z. Štefka, které říkají, že např. v r. 1937 byla „ngramotnost v ČR bez Zakarpatska 28,4 osob na 1000 obyvatel, na Slovensku z toho 81,6%.

Počet mateřských škol v roce 1937 dosáhl 2.698, v roce 1953 již 6.664. Jeslí bylo 86 s 1.286 místy, v roce 1953 již 1.135 jeslí s 33.357 místy.

Počet vysokých škol byl na Slovensku v roce 1937 13, v roce 1953 již 38, na Slovensku bylo do roku 1953 postaveno 270 nových škol.“

Chudoba v Praze a v Českých zemích se ale netýkala pouze časů Rakousko-Uherska a první republiky. Navzdory ujišťování našich politických představitelů o radostné budoucnosti se chudoba znovu objevila i po roce 1989, paradoxně jako staronový jev, který občané ČSSR (resp. jejich naprostá většina) neznali. Kromě známého jevu bezdomovců na lavičkách a žebráků se znovu objevily různé slumy a celé bezdomovecké lokality. Jednou z nich byla i tzv. „Dýmová hora“. Jak se mohli přesvědčit návštěvníci výstavy „Chudá Praha“ hned ve vedlejším sále, pod tímto označením se poblíž stanice metra Želivského (tedy v širším centru Prahy) nedaleko Střední průmyslové školy na Třebešíně skrývala jakási osada primitivních příbytků. V nich téměř 15 let – od r. 2001(?) do r. 2015 – přebývala skupina bezdomovců. Aby tito lidé bez jakékoliv naděje na lepší život upozornili na svou zoufalou situaci, pravidelně zde pálili různé kabely a další gumové předměty. Z těchto ohňů proto neustále stoupal hustý dým, viditelný na kilometry daleko. Jak praví známé úsloví, nic se neděje bez příčiny. Ani chudoba 21. století ve

Střední Evropě nevznikla bezdůvodně. Politická mafie, která po roce 1990 ovládla prostor České kotliny, vytvořila důmyslný plán na kolonizaci České republiky. Jako hlavní nástroj si logicky vybrala likvidaci českého školství a českých řemesel, tj. základních hodnot českého národa. Věřím, že dnes po 30 letech již můžeme říci, že tento plán nevyšel. Jak uvedla dne 14. května 2019 v rozhovoru na Českém rozhlasu Region ředitelka Středního odborného učiliště potravinářského v Praze Písnici Mgr. Daniela Řepásková, v posledních letech se znovu začíná u mladých lidí projevat vzrůstající zájem o učební obory. Aktuálně je velký zájem např. o obor řezník-uzenář, který dle slovaní ředitelky zažívá velkou renesanci, a mladí lidé tedy znovu nacházejí cestu k řemeslu, které po staletí patřilo do tzv. „zlatého fondu“. Jedná se mimochodem o profesi, ve které v ČR aktuálně chybí odhadem 3000 – 4000 pracovníků. Návrat k řemeslům je nepochybně dobrá zpráva zejména pro ty, kteří celých 30 let intenzivně bojovali a bojují za jejich záchranu. Na závěr bych rád nejen Praze, ale samozřejmě i celé České republice popřál, aby skutečně vzkvétala a aby slovo „chudoba“ znaly příští generace jen ze starých školních učebnic a slovníků. ◀

Dan Glas

Dorost Československého červeného kříže

The Czechoslovak Red Cross Youth

Dorost Československého červeného kříže založil v roce 1921 na základě výnosu Ministerstva školství a tělesné výchovy ČSR z 26. ledna 1921, jeho účelový směrlovy k podpoře zdravotní a humanitární výchovy se školách, organizování dobročinných akcí a zapojování dětí do akcí Červeného kříže. Dorost Československého červeného kříže byl v roce 1936 počtem svých členů na druhém místě v Evropě a na čtvrtém místě ve světě – měl 440 000 členů ve 38 000 oddělech 12 000 škol.

The Czechoslovak Red Cross Youth was founded on the request of the Ministry of Education and Physical Education on 26 January 1921. Its purpose was to support health and humanitarian education in schools, to organize charitable activities and to involve children in the activities of the Red Cross. The Czechoslovak Red Cross Youth was second in the world in terms of membership in 1936 – it had 440,000 members in 38,000 sections in 12,000 schools.

Koupejte se aspoň jednou týdně! Myjte si ruce před každým jídlem!

Spíte při otevřeném okně? Čiňte služby dříve než jдете spát!

Zabýváte se co nejvíce holením a cvičením v přírodě! Holení a cvičení má mít být sice pytlí.

KALENDÁRIUM ČERVEN 2019

► **17. 4. 2019 – 25. 8. 2019 „Chudá Praha Lidé – místa – instituce“**, Muzeum hlavního města Prahy, Na Poříčí 52/1554, Praha 8 – Karlín. Praha, jak ji neznáte - chudá Praha ve fotografii. Víte, kde byste našli Fišpanku, Bílý hrad nebo Arizonu? Jaké služby poskytoval hotel Kandelábr a kdo byl otec chudých? To vše se dozvíte na dobových fotografiích z let 1781-1948.

► **3. 6. 2019 od 17:00 hod. „Udržitelnost dá fušku!“** – rozhovor s ekologem Mgr. Jiřím Guthem v rámci akce Evropský týden udržitelného rozvoje, Nadace Rosy Luxemburg, Francouzská 28, Praha 2. Na další ročník celostátní akce o udržitelném rozvoji vás srdečně zve Alternativa zdola. Kompletní informace o veškerých programech a místech konání na adrese www.tydenudrizitelnosti.cz.

► **6. 6. 2019 - 16. 6. 2019 „Pražské Quadriennale“** - čtrnáctý ročník největší mezinárodní přehlídky divadla a scénografie, Výstaviště Praha Holešovice. Součástí PQ 2019 budou tři soutěžní výstavy: Výstava zemí a regionů, Studentská výstava a Výstava divadelní architektury a prostoru – Naše divadlo světa. Aktuální informace najdete na www.pq.cz.

► **11. 6. 2019 od 19:00 hod. „Je západní demokracie univerzální hodnota?“**, Ústřední knihovna v Praze, Mariánské nám., Praha 1. Je demokracie opravdu univerzální hodnotou? Je možná moderní a prosperující společnost bez demokracie? Hrozí Západu rezignace na ideály demokracie? Na tyto a další otázky odpoví přednáška prof. RNDr. Ivo Budila, Ph.D., DrSc.

► **13. 6 2019 od 17.00 hod. „Euroasijská ekonomická unie (Rusko, Bělorusko, Kazachstán, Arménie, Kyrgyzstán) bude partnerem nebo konkurentem EU?“**, Klub techniků na Novotného lávce 5, Praha 1, místnost 217. FONTES RERUM si Vás dovoluje pozvat na panelovou diskusi, ve které vystoupí Valery N. Kurdyukov, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Běloruské republiky v ČR, Václav Líd, vedoucí oddělení zemí Východní Evropy a Střední Asie, MPO a další.

Připravil Dan Glas

► Z výstavy „Chudá Praha“

► Jiří Guth

ROBOTI SE MNOŽÍ SAMI

Mezinárodní konference pod názvem Lokální ekonomika: Návod k použití přivedla do Prahy špičkové experty z organizací, ve kterých se koncentruje zkušenost z různých národních a regionálních projektů pro budování ekonomiky na dosah ruky za účasti nejmodernějších technologií. Teď půjde o to, jak tyto poznatky využít, aby to šlo i u nás.

Text: ZBYNĚK FIALA

Roboti se množí sami, to je teze, která patří odedávna k povinné výbavě scifi, ale vždycky to bylo – třeba v bondovkách – v drahých laboratořích miliardářů plánujících ovládnutí nebo zničení lidstva. Dnes máme na výběr něco lepšího, praxi obyčejných sociálních družstev, která se zabývají technologiemi nové průmyslové revoluce. Co je podstatné, nabízejí je ku zlepšení života, a to každému, a za pár šupů.

Na mezinárodní konferenci s názvem Lokální ekonomika: Návod k použití, kterou v Praze připravila Alternativa Zdola spolu s Nadací Rosy Luxembourgové, se proto mluvilo o technologiích jako nástroji ekonomické svobody. Vypadá to přitažlivě, ale nenaráží to jen na nadšení. Vztah k tomuto novému jevu se liší podle toho, zda jde o zájemce o práci v družstvu pro lokální ekonomiku někde v odloučeném místě, nebo zda to naopak nějakým zavedeným velkým klukům kazí kšeft. A kšeft to jednoznačně kazí těm, kdo jsou raději, když lidé žijí v tísní, protože pak nebudou ohrnovat nos nad minimální mzdou.

Na konflikt s velkými zájmy na konferenci taky přišla řeč, ale program se snažil vyhnout obvyklému „tohle u nás nejde“ a soustředil se na perspektivnější „kdy to jde“. Proto tak zaujal příklad lokálního sociálního

družstva pracujícího s novými technologiemi, které konferenci představil George Dafermos, PhD., člen CommonsLab v krétském Herakleionu.

https://wiki.p2pfoundation.net/George_Dafermos

Mnozí toto přímořské městečko známe, v létě se to tam Čechy jen hemží, a tak lze využít pozvání, abychom si to prohlédli osobně. Sám to

rozhodně udělám, až začnu znovu chodit, a teď chci této novince věnovat největší prostor v tomto příspěvku.

SPÍŠ NEŽ COPYRIGHT – COPYLEFT
Doktor Dafernos zaujal prohlášením, které je pro tento obor příznačné: „Máme 3D tiskárnu i s volně dostupným digitálním návodem,

jak touto tiskárnou vyrobit další. Takže kdo má jednu tiskárnu, může jich mít deset. Potřebuje jen zásobu plastu, a ten se dá nakonec recyklovat ze starých výrobků.“ Jistě to chce i nějakou elektroniku, která se dá také sestavovat na koleně, ale základní představa je jasná. Začíná jít o poměrně jednoduché věci, které si po krátkém zaškolení dokáže opatřit i dítě.

CommonsLab pracuje s otevřeným kódem, jak v konstrukčních návrzích, tak při programování. Ote-

vřený kód můžete volně číst, upravovat, a když se podmínky změní, můžete ho i přizpůsobovat novým potřebám. Základem je reciprocita, kdy ti, kdo čerpají, neváhají přispět také vlastní prací a kreativitou, obvykle hlavně v podobě postupného vylepšování společné tvorby. Ale není to podmínkou, otevřený kód je obecně volně přístupný. Platí pro něj copyright, či spíše „copyleft“, který jej chrání před privatizací. Zajišťuje, že se tohoto intelektuálního vlastnictví nikdo nezmocní jen pro

sebe a nestáhne je z volného oběhu.

Nyní byly CommonsLab přijaty do sítě Heteropolitics, která se věnuje „obnově a rekonfiguraci obce“, tedy budování lokální správy a ekonomiky na principech přímé demokracie, solidarity a svépomoci.

<https://heteropolitics.net/index.php/about/aims-of-the-project/>

Jako výzkumník a konzultant Dafernos pracoval v Ekvádoru na vládním projektu FLOK, který chce tuto chudou zemi pozvednout na principech otevřených nových technologií. Základem jsou družstevní projekty distribuované výroby, dostupné každému a poháněné lokálními solárními zdroji. Najdeme i průnik kulturního dědictví v podobě digitální databáze tradičních indiánských znalostí. Pro zemědělství byla vyvíjena zařízení na principech internetu věcí se spoustou čidel a automaticky ovládaných dávkovačů. Další jsou určena pro péči o biodiverzitu, která je v sousedství amazonského pralesa stále ještě obdivuhodná.

Tyhle zkušenosti pak pomohly krétskému sociálnímu družstvu CommonsLab k tomu, že bylo v březnu letošního roku přijato do evropské-

ho projektu Activage z programu Horizont 2020. Projekt, ve kterém jsou vyvíjeny nástroje automatizace péče o živé organismy, už postoupil do finální fáze, kdy je ověřován v sedmi evropských zemích.

Přirozeně, že i sociální a solidární projekty potřebují peníze. Peníze jsou teoreticky něco, co vzniká z ničeho, když uvážíme, že drtivá většina peněz v oběhu slouží spekulaci a vzniká pouhým vyklepáním čísel do okénka úvěrové databáze banky. Banky půjčují něco, co samy nemají, ale spoléhají na to, že vy úvěr splátíte i s úrokem. Úrok si rozdělí akcionáři, manažment a zaměstnanci, a vymyšlená jistina se tou splátkou zase zlikviduje.

ETICKÉ FINANCE

Co však mají dělat ti, komu banka nepůjčí, protože chtějí málo, dá to moc práce a bude z toho málo bankovního zisku? O tom se mluvilo v té části konferenčního jednání, která byla věnována komplementárním měnám a etickým bankám. Pozváni byli odborníci, kteří mají největší přehled o evropských světových aktivitách v tomto směru. „Pokud to není vysloveně nelegální, musíte to zkusit,“ radí italský aktivista Jason Nardi z RIPESS Europa.

Pracuje ve světové síti sociální a solidární ekonomiky, která je organizována na regionálním i oborovém principu. Cílem je překonat izolaci jednotlivých skupin a vydestilovat společnou zkušenost.

Etických bank a dalších bank na principech družstevní vzájemnosti je v Evropě řada a fungují i na bezúročném principu, jako je třeba švédská JAK. Často pomáhají stavebním družstvům, která potřebují „trpělivé peníze“, nebo družstevnímu podnikání v oblasti lokálního zemědělství a potravinářství, kde mohou překrývat výkyvy hotovosti. Někde může propojit nabídku práce s poptávkou po produkci také komplementární měna, a také seznam těchto pokusů je docela dlouhý (a bude zveřejněn ve sborníku z konference).

Evropskou knihovnu příspěvků k teorii komplementárních měn (complementary currency – CC) spravuje brémský individuální výzkumník Rolf F. H. Schroeder, další host konference. Knihovnu najdeme na adrese www.cc-literature.org. Knihovna slouží asociaci RAMICS, která se věnuje měnovým inovacím a komunitní a komplementárním měnovým systémům. Profesor Schroeder se pak snaží vydestilovat obecnější závěry z prací, které procházejí pod ru-

kama. Najdeme je na otevřené mezinárodní výzkumnické síti EMES:

<https://emes.net/who-we-are/individual-members/individual-researcher/Rolf/>

Z toho, co jsem si tam přečetl a co jsem vyslechl na konferenci, je zřejmé, že fungující komplementární měny předpokládají řadu podmínek:

► Nejde o náhradu národní měny, jen její doplnění pro určité funkce, především platební. Nehodí se pro investice. (Těmi se musí zabývat etické a další lidové banky.)

► Oblasti, pro které komplementární měna vznikla, jsou nějak ohraničené, regionálně nebo oborově, takže podporují vyšší ekonomickou aktivitu uvnitř této hranice.

► Aby to mohlo fungovat, musí být v rámci tohoto ohraničení také dostatek takových hospodářských aktivit, aby na sebe navazovaly. Jen tak lze za komplementární měnu, kterou dostanu buď za zboží nebo jako část mzdy, také něco koupit.

► Někdy se tomuto propojování hospodářských toků věnuje koordinátor, ale musel by být profík, kterého je třeba platit.

► Vznikají také další náklady na udržování a správu systému, které je třeba hradit.

► Abychom dosáhli potřebné návaznosti hospodářských toků a měli na úhradu nákladů systému, musí být ohraničení dostatečně velké, což nejspíš znamená systém pro aspoň 100 tisíc obyvatel.

► Když to funguje, nemusí to být směnitelné za národní měnu, případně lze to směnit jen s přírážkou. Ceny v komplementární měně jsou zároveň nižší, takže zapojení obchodníci jsou zvýhodněni.

► Funkce oběhu usnadní časový limit platnosti nebo záporný úrok (demurrage). Třeba za čtvrt roku přijdete o tři procenta toho, co vám zbylo v ruce. Každému to

připomene, že tyhle peníze pro oživení ekonomiky je třeba točit, aby se překonala neochota konvenčních finančních institucí financovat místní oběh.

► Dřívější pokusy s papírovými poukázkami netřeba opakovat. Je to drahé, nejnákladnější je ochrana proti paděláním. Vhodnější je digitální forma. Dostupné je zabezpečení cestou blockchainu, podobné bitcoinu, ale nepoměrně levnější a dostupnější. Tato řešení už existují v otevřeném kódu.

Program konference byl bohatší. Další zahraniční hosté hovořili o komunitním plánování a soužití (linecký výzkumník Tony Addy) nebo o fungování spotřebitelského družstva pro organické potraviny v Drážďanech. Z domácích musím připomenout Miluš Kotišovou, která se věnovala hlouběji „měnové gramotnosti“, tedy lepšímu chápání peněz v jednotlivých funkcích jejich využití. Obecnější charakter měl také výklad Adriana Podsklana o adaptivní organizaci. Konferenci moderovala Ilona Švihlíková a pomohla usměrnit její závěrečnou debatu.

Všechny prezentace budou zahrnuty do sborníku, který zpracujeme co nejdříve a nabídneme i volně ke stažení. Znovu ukáže, že v některých částech Evropy už to prostě jde. Je na nás, jak hledat řešení, aby to šlo i tady. ◀

POZOR, ZMĚNA!

Oslavy svátku práce na 1. máje se tentokrát v Praze odehrály jinak než v minulosti. Stranické akce postupem let přicházejí o své dlouholeté návštěvníky, krátí se oficiální vystoupení a roste prostor pro volnější program, neformální setkání a hry. Trend dostihl i KSČM, která opustila tradiční Křížickou fontánu

na holešovickém Výstavišti, ostatně opravovanou, a přesunula se na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze 3. Tudíž i náš tradiční stánek s knihami a materiály AZ se stěhoval, aby na jedné z cestiček mezi metren a chrámem Nejsvětějšího srdce páně architekta Josipa Plečnika vytvořil obvyklou sestavu s prostory SPaS, Nezákladnám a SDS. Jako vždy na stánku úradovala Libuška Staňková a vydavně jí pomáhali Dan Glas a Vašek Exner. Ten v poslední části vystoupil i na tribuně, aby po politických a předvolebních projevech připomněl

samu historii oslav práce od masakru chicagských anarchosyndikalistů přes Nerudovu vzpomínku na první 1. máj v Praze a mezinárodní přijetí tohoto data k uctění práce až po církevní svátek sv. Josefa, dělníka.

Na „Jiřák“ dorazily celkem asi tři stovky lidí; oproti dřívějšku vzrostlo zastoupení mladých. Vyslechli si vystoupení řady řečníků, jak na téma současné domácí politiky, zvláště sociální a ekonomické, tak na témata spojená s eurovolbami, ale vzpomenuť byla třeba i problematika míru a bezpečnosti. Disonantním hlasem bylo pár desítek odpůrců KSČM, a to nejen chováním, ale i zahleděním do dávné historie, za níž sotva kdo z přítomných, snad krom Milouše Jakeše, mohl nést zodpovědnost. Přitom požadavky a cíle, které prezentovali poslanci, zastupitelé a eurokandidáti z listiny Česká levice společně, se týkaly ekonomického a sociálního vzestupu a posílení pozice ČR, míru a mezinárodní spolupráce, tj. faktorů, z nichž těží všichni občané naší republiky. ◀

(kru)

Foto: Dan Glas

POCHOD ZA VĚDU A ZA KLIMA

Poněkud překvapivě to byl Český klub skeptiků Sisyfos, který se rozhodl uspořádat v budově Akademie věd panel ke klimatické změně. Přednášky se konaly v rámci tzv. Pochodu za vědu na začátku května.

► Alexander Ač

Kromě autorky se v panelu sešel také Alexander Ač, odborník na klimatickou změnu a environmentalista, Jan Horáček, který pracuje na evropských tokamacích a Vladimír Wagner, expert na jadernou energetiku.

Tématem byla vhodná reakce na klimatickou změnu. Alexander Ač apeloval na nutnost brát klimatickou

změnu velice vážně a konat rychle. Vladimír Wagner plédoval za využití jádra, které je podle něj jedinou smysluplnou alternativou, pokud se chceme posunout k nefosilní ekonomice. Autorka upozornila, že snahy začlenit „klimatickou změnu“ do ekonomických modelů vede často k mechanickému přepočítávání škod na procenta HDP, přičemž časový horizont těchto odhadů je tak dlouhý, že odhady uvedené například v horizontu padesáti let na desetiny procenta působí vrcholně nedůvěryhodně. Jako určitý příspěvek k řešení zmínila nutnost bojovat proti uměle zkracovanému výrobnímu cyklu, i posílení lokální ekonomiky. Na rozdíl od ostatních panelistů, kteří se věnovali především otázkám energetického mixu, změnám v dopravě, ale i protestům studentů, považuje Ilona Švihlíková za urgentní změny v sektoru zemědělství.

Zdůraznila i to, že náklady přizpůsobení klimatické změně musejí být ve společnosti rozloženy spravedlivě, protože jinak jakýkoliv „boj za záchranu klimatu“ ztratí svou legitimitu. Jinak řečeno, sociální spravedlnost a ekologická udržitelnost jdou ruku v ruce. ◀

STUDENTI VZALI MAJÁLES PO SVÉM A RADIKÁLNĚ

Ilona Švihlíková dostala pozvánku na jednu z akcí studentského Majálesu, který se konal v Kampusu v Hyberské ulici. Studenti si akce zorganizovali sami a vedli si zdatně – od koncertů, po řadu přednášek a debat, až po stánky s ručně vyráběnými šperky, knihami. Nechyběla ani řada stánků s občerstvením. Protože se do panelu o budoucnosti kapitalismu další hosté nehrnuli, měla Ilona Švihlíková svou sólu přednášku na základě knihy Kapitalismus, socialismus a budoucnost.

Po přednášce se diskuse točila především kolem peněz – toho, jak v současné době fungují, jaké návrhy reforem se objevují a proč. Další témata se týkala dobývání renty, ale i ne/přirozenosti kapitalistického systému. Zájem studentů o témata jdoucí ke kořenům současných problémů je povzbuzením pro další práci. ◀

OSOBNOSTI V KULTUŘE A UMĚNÍ IV.

VĚRA BERANOVÁ

Ne všem bylo umožněno mít čas na realizaci svých uměleckých snů. O to je zajímavější, a v podstatě pozoruhodnější je, co všechno byli schopni vytvořit a co svým způsobem rezonuje až do naší současnosti. My bychom se pak měli snažit předat toto dědictví i následujícím generacím. Naprosto jedinečný je osud **Jiřího Wolкера**, /1900-1924/ kterému bylo vyměřeno jen dvacet čtyři let. Byl nejen básník, ale také novinář, dramatik, představitel proletářské poesie.

Je až neuvěřitelné, co tento mladík za tak omezený čas vytvořil, a jak jeho tvorba a tragický osud ovlivnila nejen literární svět, ale celkové kulturně-společenské klima, snad ještě mnohem více po jeho odchodu, než za jeho života. Přesto, že pocházel z majetného prostředí, jeho poesie se vyznačuje silným sociálním cítěním. V rámci svých studií byl ovlivněn přednáškami F. X. Šaldy a Zdeňka Nejedlého, v tomto prostředí navázal kontakt na levicově orientované organizace, jako byl Devět-

sil nebo Levá fronta. Jeho tvorba se stala obecně známou, jako například básně z první sbírky *Host do domu*, dokonce tento název nesl i jeden z nejvýznamnějších literárních časopisů 60. let. Jeho tvář byla mnohokrát zpodobněna, jako například známým portrétem M. Švabinského. Dlouhá léta taky existovala soutěž mladých básníků *Wolkerův Prostějov* o jehož obnovení stále usiluje nejen Prostějov, jako jeho rodné město.

O něco více let bylo dopřáno sochaři **Otto Gutfreundovi** /1889-1927/, jehož tvorba hluboce zasáhla do vývoje českého, československého i evropského sochařství. Bezesporu patří k nejvýznamnějším evropským sochařům první čtvrtiny 20. století. Byl to jeho jedinečný přístup, který svým způsobem převedl kubistická východiska v architektuře či malbě do plastiky. Navštěvoval Uměleckoprůmyslovou školu v Praze. V roce 1909 se zapsal do kurzů francouzského sochaře Bourdella, seznámil se také tehdy s nejvýznam-

nějších francouzským sochařem a jeho tvorbou, s A. Rodinem. Velmi brzy si získal v domácím prostředí respekt, když vystavoval se Skupinou výtvarných umělců pozoruhodnou plastikou nazvanou *Úzkost*. Jeho sochařský výraz je charakterizovaný jako analytický kubismus.

Vyhlášení 1. světové války jej zastihlo v Paříži. Vstoupil do cizinecké legie, prošel válečnými útrapami, které svým způsobem zúročil v drobných kresbách, které byly nedávno vystaveny ve Veletržním paláci NG a poukázaly na Gutfreundův kreslířský talent. Po svém návratu do vlasti se stal členem prestižního uměleckého spolku Mánes.

Mimo domácí prostředí, jako byla Praha, Brno, Košice, vystavoval v Paříži, Berlíně i New Yorku. Účastnil se v polovině dvacátých let významných výstav v Paříži, jako byla výstava *Československého moderního umění a Mezinárodní výstava dekorativního umění*. Šíře jeho námětů byla téměř bezbřehá. Stručně bychom je mohli rozdělit na náměty ovlivněné

zážitky z První světové války, které se například promítly do rozsáhlého vlysu budovy Legiobanky od architekta Fr. Gočára na pražském Poříčí z roku 1923, nazvaný *Návrat legií*. Zaujala jej také sociální, pracovní

► Socha Jiřího Wolкера

tematika. Jako například drobných polychromových barevných plastik z pracovního prostředí, které se staly vzorem pro mnoho dalších autorů 30. let. Je také autorem oficiálního pomníku T.G.M z roku 1926 spolu s F. Gočarem. Snad nejznámější, doslova pro všechny návštěvníky Ratibořic, je sousoší babičky s vnoučaty a psy z roku 1922. V podstatě netradiční pojetí se nesetkalo, a to hlavně v pozdějším období, s jednoznačným přijetím. Naše současnost, i ta nejširší veřejnost, si jistě tato místa nedovede bez této plastiky představit. Umělecká i osobní pouť Otto Gutfreunda se velmi brzy uzavřela a to tragicky. Ve svých 48 letech se utopil ve Vltavě. Můžeme jen spekulovat, jak by se dál vyvíjela jeho tvorba.

Jednou z nejvýznamnějších osobností kulturně-politického života, především mezi dvěma válkami, byl bezesporu Karel Teige. I jemu bylo vyměřeno velmi krátké období ve kterém mohl, alespoň z části, realizovat své sny /1900-1951/. V podstatě za těch několik let, které mu byly poskytnuty, se stal vůdčí osobností kulturního života, a tím není myšlen jen prostor domácího písečku. Šíře jeho zájmu byla neobvykle rozsáhlá, byl kritikem, aktivním výtvarníkem, publicistou, překladate-

lem zabýval se divadlem, filmem, fotografií. Spojovacím momentem jeho názorů byla levicovost, která byla, a to nejen u něj, pevně spojena s avantgardním, pokrokovým, chápáním smyslu a poslání umění a obecně také celé kultury, v tom nejširším slova smyslu.

► Karel Teige s Toyen

Spolu se svými spolužáky z gymnázia, jako byli například Wachsmann, Vančura, Hoffmeister, založil Teige v roce 1920 Devětsil, spolek či sdružení, v němž se v průběhu 20.-30. let vystřídala doslova elita tehdejšího kulturního a uměleckého života. Teige byl nejen vizionář, ale své znalosti měl hluboce podpořeny studiem dějin umění na UK. Tyto své znalosti pak dával doslova do služeb té představě umění, té jeho podobě, která měla a hlavně v budoucnu měla mít podobu opravdového umění. V této souvislosti zde nemohla chybět představa o proletářském umění, které chápal jako umění pro všechny, nejen pro snobskou elitu. Proto mu bylo například velmi blízké Osvozené divadlo, také poetismus, jako opravdový výraz doby. Své myšlenky, kritiky, postřehy, publikoval například v takových periodikách jako: ReDu, Rudém právu, Kmeni, Lidových novinách, Červnu, Halo novinách a dalších. Vyučoval dokonce na tehdy nejvýznamnější umělecké škole, na Bauhausu v Dessau, která v té době prakticky jako jediná reagovala na současný výtvarný projev. Samozřejmě se také podílel na vzniku a působení surrealistické skupiny, kde se právě v druhé polovině 30. let projevil velký spor

vycházející vlastně z mimouměleckých poměrů, tedy v té době vztahu k SSSR a tehdejšímu politickému procesům. Teige stál velmi rezolutně, jak to bylo jeho zvykem, proti stalinovským metodám. Jeho publikační činnost je téměř bezbřehá, řada studií vyšla také knižně. Jako například Svět, který se směje 1928, Surrealismus proti proudu 1938, Architektura pravá a levá 1934 a dalších. Pro Halo noviny například odpovídal na anketu: Co je agitační umění: „Není trvale schopno žít, ale je plně oprávněno v době dějinné krize“.

Vyslovoval se k nastupujícímu fašismu, který podle něj: „rozpoutává svůj teror především v kulturní oblasti...“. Upozorňuje například na výstavy v Mánesu, program Osvozeného divadla, Divadlo E. F. Buriana a další kulturní události. V období protektorátu se soustřeďuje na problematiku systematické estetiky, kde se opírá o fenomenologický koncept. Jeho nečekané úmrtí v roce 1951 je spojeno s různými výklady. Bezesporu na jeho smrt reaguje odchodem ze života jeho žena a také nejbližší přítelkyně.

Měli bychom však zakončit svou krátkou vzpomínkou na Karla Teigeho jeho v podstatě optimistickou vizi: „V novém světě je nová funk-

ce umění. Není třeba, aby bylo ornamentem a dekorací života, neboť krásu života, holou a mocnou, netřeba zastíratí dekorativními přívěskami. Není třeba umění ze života a pro život, ale umění jakožto součást života“. A snad bychom se také měli zamyslet nad prostou otázkou, proč jeho texty nevychází v posledních třiceti letech a jsou pak pro další generace tak málo dostupné?

OSVOBOZENÉ DIVADLO

je doslova fenomén, a to zdaleka nejen pro období jeho aktivního působení, ale svým způsobem funguje dodnes. Došlo zde k jedinečnému propojení námětů, hudebního projevu, režijního pojetí, a především hlubšího společenského poslání divadla jako takového.

►Jaroslav Ježek

Těžko bychom asi hledali výstižnější slova, když bychom chtěli charakterizovat význam Osvobozeného divadla spolu s Voskovcem, Werichem, Ježkem, režisérem Jindřichem Honzlem a množstvím dalších aktérů, než jsou slova také jednoho člena tohoto divadla, Františka Filipovského: „Na premiérách v Osvobozeném divadle jsme si také říkali, že kdyby při představení spadl strop, je po české kultuře. V hledišti pravidelně sedělo všechno, co patřilo ke špičce české kultury a nejen divadelní. Byli tam spisovatelé, malíři, sochaři, herci, kritici, muzikanti, skladatelé, jako kdyby ty premiéry organizoval nějaký všeobecný svaz české kultury.“

Když bychom hledali vlastní fenomén, podstatu Osvobozeného divadla, měli bychom konstatovat, že vlastně vzniklo zdola a to jako studentské divadlo, mladá avantgardní scéna Devětsilu. Později, od roku 1927 Umělecké besedy, sdružení ve kterém se realizovali tedy nejen divadelníci, ale také výtvarníci, jako například J. Trnka, J. Zrzavý, hudebníci Iša Krejčí, ale také žurnalista E. E. Kisch. Byly to také i zahraniční osobnosti, jako například Roman Jakobson.

Osvobozené divadlo v rámci svých autorských her VxW vždy řešilo aktuální otázky své doby. V souvislosti

►Hlavní osobnosti Osvobozeného divadla

se společenskými problémy se stále více radikalizovalo, levicově se orientovalo. Stěžejními problémy v první polovině 30. let to byla nezaměstnanost, později nebezpečí fašismu. K velké popularitě také přispěly filmy režírované Martinem Fričem. Význam tohoto divadla dokresluje například návštěva prezidenta T. G. Masaryka v roce 1933.

Spolutvůrci značky Osvobozené divadlo v tom nejlepší smyslu, byl bezesporu Jaroslav Ježek, autor jedinečných písniček, snad stále ak-

tuálních, jako například Až nás půjdou milióny, nebo Hej rup a dalších. Přispěl k tomu jistě i režisér Jindřich Honzl, který vlastně režíroval všech 20 her a dva filmy 1931 Pudr a benzin a 1932 Peníze nebo život. Dodnes je stále aktuální například jeho teoretická práce Roztočené jeviště, kde dával důraz na tzv lidovou zábavu, opřenou o slovní a pohybový humor.

Byli bychom asi nespravedliví, když bychom v rámci lehčí múzy opomněli snad nejvýraznější humoristickou

osobnost meziválečného světa, kterou byl bezesporu **Vlasta Burian /1891-1962/**. Dodnes patří jeho filmy k těm nejčastěji reprízovaným. Jeho humor oproti W V byl spíše založen na situaci, ale není to tak úplně pravda. Vzpomeňme například jeho slovní ekvilibristiku.

Dnes bychom jej asi titulovali: bavič, ale také herec, principál, sportovec, imitátor. Jeho popularita v období První republiky byla nepřekonatelná. O jeho komediálním talentu se můžeme přesvědčit díky řadě filmů dodnes, i když ti, kteří jej zažili na scéně, tvrdí, že se to nedá srovnat. Zamyšlení nad úlohou Vlasty Buriana v kontextu naší kultury staví před nás problém kultury v Protektorátu, chování řady protagonistů v této komplikované době. Tato otázka je velmi citlivá, bude jistě potřebné se k ní vrátit, když se budeme zamýšlet právě nad obdobím poznamenaným druhou světovou válkou. Každopádně není lehké a teď máme především na mysli interpretační umělce, stavět jednoznačně proti sobě různé osobnosti. Vzpomeňme například Václava Talicha, Natašu Gollovou, Annu Letenskou, Karla Högra, Vl. Vančuru, Karla Hašlera a tedy také Vlastu Buriana. ◀

► **Vlasta Burian**

Zpravodaj AZ
(červen 2019)

Redaktor
Michal Černý

Grafický design a sazba
Michal Černý

Korektury
Suzana Exnerová

Do tohoto čísla
přispěli:

Karel Růžička, Ilona Švihlíková, Daniel Glas, Zbyněk Fiala, Věra Beranová

Zdroj fotografií
www.freeimages.com

KONTAKTY

Web: www.alternativazdola.cz
E-mail: info@alternativazdola.cz
Facebook: www.facebook.com/alternativa.zdola
YouTube: kanál AlternativaZdola
Zpravodaj: zpravodaj-az@seznam.cz